



Sınıf Genelinde Olumlu Davranış Desteği Programı: Check-In/Check-Out Uygulaması *

Zehra Atbaşı ¹, Necdet Karasu ², Yusuf Ziya Tavil ³

Öz

Check-in/check-out (CICO) alanyazında olumlu davranış desteği kapsamında ikincil düzeyde sunulan, akranlarıyla problem yaşayan, problem davranışlarından dolayı akademik olarak başarısızlık gösteren öğrencilere destek vermek için hazırlanan bir önleme programıdır. Bu araştırmanın amacı, sınıf içinde problem davranış sergileyen ve bu problem davranışları nedeniyle akademik olarak başarısız olan öğrencilerin derse etkin katılım davranışları üzerinde, CICO'nun etkisini ortaya koymaktır. Bu amaç çerçevesinde öğrencilerin dersi etkin dinleme davranışları incelenmiştir. Çalışmaya ortaokula devam eden 10-11 yaşlarında üç öğrenci katılmıştır. Araştırmada tek denekli deneysel desenlerden aralıklı değişen ölçüt desenine yer verilmiştir. Öğretmenlerden ve öğrencilerden elde edilen bulgular öğrencilerin dersi etkin dinleme davranışlarında ilerleme gösterdiklerini ortaya koymuştur. Ayrıca çalışmanın bağımsız değişkeninin ve elde edilen sonuçların sosyal uygunluğu da sosyal geçerlik verileri ile belirtilmiştir.

Anahtar Kelimeler

Olumlu Davranışsal Destek
Check-In Check-Out
Problem Davranış
Derse Etkin Katılım
Sınıf Müdahalesi

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi: 31.10.2017
Kabul Tarihi: 03.10.2018
Elektronik Yayın Tarihi: 27.12.2018

DOI: 10.15390/EB.2018.7588

Giriş

Problem davranış sergileyen çocukların sayısındaki artış kanıta dayalı programların geliştirilmesini ve etkin olarak kullanımını gerekli kılmıştır (Horner vd., 2004). Bu programlardan biri olan Olumlu Davranış Desteği (ODD)'nin (Positive Behavior Support-PBS) eğitim ortamlarında davranış problemlerini azaltma ve önlemede etkili bir yaklaşım olduğu yapılan araştırmalarla ispatlanmıştır (Fox, Dunlap ve Powell, 2002; Horner vd., 2004). ODD, öğrencinin olumlu davranışlarını geliştirmek ve yeni davranışlar öğretmek için uygulamalı davranış analizi'nden (UDA) faydalanarak bireyin etrafında bulunan kişilerin yaşam standartlarını artırabilmek ve problem davranışların önüne geçebilmek için çevresel uyarlamaları içine alan bir yaklaşımdır (Horner vd., 2004; Sailor, Stowe, Turnbull ve Kleinhammer-Tramill, 2007). ODD bireyin içinde bulunduğu tüm ortamlarda başarısını ve sosyal kabulünü artırmaya yönelik tüm becerileri kapsamaktadır. ODD bunun yanında, bireye olumlu sosyal davranışları öğretmeyi ve güçlendirmeyi hedefleyen ve geliştiren uygulamalarla bu davranışların sergilenme oranını artıran bir sistem

* Bu makale Zehra Atbaşı'nın Yusuf Ziya Tavil danışmanlığında yürüttüğü "Sınıf içi davranışların düzenlenmesinde sınıf genelinde olumlu davranış desteği programı: Check-in/check-out uygulaması" başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

¹ Necmettin Erbakan Üniversitesi, Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü, Türkiye, zehrastucu@gmail.com

² Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü, Türkiye, necdetkarasu@gazi.edu.tr

³ Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü, Türkiye, AZT2003@yandex.com.tr

düzenlemesidir (Lane, Parks, Kalberg ve Carter, 2007). ODD'in temel ve birincil amacı, bireyin yaşam biçimini değiştirerek yaşam kalitesini artırmaktır. Bu temel amacın yanında ikincil amacı da, problem davranışları azaltmak ve sonrasında tamamen ortadan kaldırmaktır (Erbaş ve Yücesoy Özkan, 2008).

Okul genelinde sunulan ODD etkili ve güvenli eğitim ortamları oluşturmak ve bu ortamların sürekliliğini sağlamak için ileriye yönelik, ekip çalışmasına dayanan bir yapıdır. ODD, problem davranışı önleme, temel sosyal becerileri geliştirme ve davranış problemlerini belirlemek için veri tabanlı problem çözme kullanan bir programdır (Horner vd., 2004). ODD okul genelinde, sınıfta ve bireysel müdahalelerde bulunarak tüm çocukların eğitimi için olumlu bir eğitim öğretim ortamı oluşturmaktadır (Horner vd., 2004). Anaokulu, ilköğretim ve lise gibi birçok okulda uygulanan bu sistem okul genelindeki bütün öğrencileri kapsayan, güvenli, olumlu ve öğrencilerin uyum sağlayacağı bir ortam hazırlanması için okul yöneticilerine, öğretmenlere ve diğer personele destek sağlamaktadır (Sugai ve Horner, 2002). ODD bir önleme modeli olarak geliştirilmiş kanıta dayalı etkili bir uygulamadır ve tüm çocukların yararlanmasını temel almaktadır (Miller, Dufrene, Olmi, Tingstrom ve Filce, 2015; Ross ve Sabey, 2014). Her okulun kendine özgü bir sistem oluşturabileceği kapsamlı bir çerçevesi olan ODD, çocukların okulda sosyal ve akademik başarı elde edebilmeleri için gerekli sosyal, kültürel ve davranışsal destek sağlayan bir sistem yaklaşımıdır (Sailor vd., 2007).

Üç aşamalı ve ana elementleri olan ODD modeli piramit modeliyle açıklanmaktadır. Bu üç aşamada tüm çocukların gereksinimlerine yönelik uygulamalar vardır. OGODD sisteminin ilk aşaması; evrensel veya birincil önleme aşamasıdır. Olumlu ortam oluşturma, öğrenme ve beklenen uygun davranışları pekiştirmeye odaklıdır. Tüm çocuklar öğrenme ve gelişim için okulda eşit fırsatlara sahiptirler. Bu sistemde en önemli nokta, normal gelişim gösteren veya özel gereksinimli çocukların tümünün gereksinimlerinin belirlenmesi ve duruma uygun düzenlemelerin gerçekleştirilerek tüm çocukların genel bir eğitim ortamında başarılı olabilmesi için uygun stratejilerin sağlanmış olmasıdır. İkincil aşamada öğretmenin problem davranış gerçekleştiğinde sınıf içi öğretimin devamı için başka seçeneklerinin bulunması gerekmektedir. Ayrıca, öğrencilerin uygun öğretim materyallerinin ve programlarının olması, akademik başarıyı yaşaması ve öğretmen ihtiyaç duyduğunda ona destek ve öneriler verecek kişilerin olması, ikincil aşamada başarılı olmayı büyük ölçüde artırmaktadır. Eğer birincil ve ikincil önleme aşamalarının çocuğun ihtiyaçlarını karşılamadığına karar verilirse üçüncül aşama dikkate alınmalıdır. (Crone, Hawken ve Horner, 2010). Sugai ve Horner, (2002) problem davranışların kronik, tehlikeli, çok rahatsız edici, öğrenmeyi engelleyen, sosyal ve eğitimsel dışlanmaya neden olan davranışlar olması durumunda üçüncül önleme aşamasına gereksinim olduğunu vurgulamışlardır. Bu düzeydeki müdahaleler daha çok bireyselleştirilmiş programları içine alan, tek bir öğrenci için hazırlanmış, tam olarak işlevsel davranışsal değerlendirmeye göre oluşturulan daha yoğun programları içermektedir (March ve Horner, 2002; Sugai ve Horner, 2002). Bu üç düzeyde sunulan destek programının her biri başarılı okul uygulamaları için önemlidir. Okul ve sınıf içinde belirlenmiş kurallara uyulmaması, öğretim sürecinde aksaklıklara neden olmakta, öğretim sürecini olumsuz etkileyerek, olumlu sınıf ortamını bozmaktadır (Çalık, 2009; Öztürk, 2008). Olumlu sınıf ortamını sekteye uğratan davranışların nasıl önleneceği ve bu davranışların olumlu davranışlara nasıl dönüştürüleceği eğitim ortamlarında çalışan kişiler için her zaman önemli bir konu olarak tartışılmıştır (Aksoy, 2000). Bundan dolayı olumlu sınıf ortamını etkileyen ve akademik başarının önüne geçen problem davranışların önlenmesi ve ortadan kaldırılabilmesi için tüm sistemi içine alan tüm paydaşların katılımının sağlandığı bütüncül davranış değiştirme planlarının hazırlanması ve uygulanması gerekmektedir (Chamorro-Premuzic ve Furnham, 2008; Flook, Repetti ve Ullman, 2005; Lassen, Steele ve Sailor, 2006; Luiselli, Putnam, Handler ve Feinberg, 2005; Passolunghi, Mammarella ve Altoe, 2008; Phillipson ve Phillipson, 2007).

Chec-in/Check-Out

Check-in/check-out alanyazında olumlu davranış desteği kapsamında ikincil düzeyde sunulan, akranlarıyla problem yaşayan, problem davranışlarından dolayı akademik olarak başarısızlık gösteren öğrencilere destek vermek için hazırlanan bir önleme programıdır (Hawken, MacLeod ve Rawlings, 2007; Lewis, Sugai ve Colvin, 1998). Check-in/Check-out (Crone vd., 2010; McCurdy, Kunsch ve Reibstein, 2007). Check-in/Check-out (a) check-in, (b) performans hedef kartları, (c) sınıf rutinleri, (d) check-out, (e) ev raporları ve pekiştirici bileşenlerinden oluşmaktadır. CICO ciddi ya da kronik davranış sorunları geliştirme riski taşıyan öğrencilere hedeflenen desteği sağlamak üzere üç aşamada öğrencilere destek sağlamaktadır (Crone vd., 2010; Swoszowski, McDaniel, Jolivette ve Melius, 2013). *Birinci aşama check-in*; öğrencilerin okula gelir gelmez günlük davranış kartlarını almaları, *ikinci aşama*; dersin bitiminde ders öğretmeninden günlük davranış kartındaki amaçlara yönelik dönüt aldığı aşama, *üçüncü aşama check-out*: öğrencinin tüm derslerin bitiminde günlük davranış kartında yer alan puanının hesaplanarak dönütün verilmesi aşamasıdır.

Check-in/Check-out'ta öğrencilerle etkileşim düzeyi ve dönüt sayısı artmakta uygun davranışlar sergilemesi halinde olumlu pekiştirici sunumu gerçekleşmektedir. Günlük davranış kartlarını almak için koordinatörün yanına gelen öğrenciler, güne olumlu bir yetişkin etkileşimi ile başlamaktadır. Böylelikle olumlu etkileşimin sonucunda yetişkin-öğrenci etkileşim düzeyi artırılırken istenilen davranışlar için öncül koşullar sağlanmış olmaktadır. Check-in/Check-out'ta okulda bulunan tüm kişiler uygulanan müdahale programına yönelik bilgi sahibidir. Chec-in/Check-out okul genelinde uygulanabilen okul ve sınıf içinde problem davranış sergileyen birden fazla öğrenciye aynı anda destek sağlayabilen bir müdahale programıdır (Crone vd., 2010). Check-in/Check-out'un en önemli özelliği ihtiyacı olan her öğrenciye problem davranışlarından dolayı akademik başarısızlık riski taşımaları nedeniyle en üst düzeyde davranış desteğinin sunulmasıdır (Fairbanks, Sugai, Gardino ve Lathrop, 2007; Lane, Capizzi, Fisher ve Enis, 2012).Yapılan araştırmalar Check-in/Check-out'un problem davranışların azaltılması ve akademik davranışların artırılmasında etkili olduğunu göstermektedir (Fairbanks vd., 2007; Filter vd., 2007, Hawken ve Horner, 2003; Hawken, O'Neill ve MacLeod, 2011; McCurdy vd., 2007; March ve Horner, 2002; Todd, Kauffman, Meyer ve Horner, 2008). Sonuç olarak yapılan bu çalışmalar sunulan Check-in/Check-out'un sonuçlarının başarılı olduğunu, kullanılan, Check-In/Check-Out ile problem davranışlar arasında işlevsel bir bağın olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Uygulanan müdahale sonucunda problem davranışlarda azalma olurken, bazı öğrencilerde akademik başarının arttığı da çıkan sonuçlar arasındadır. Türkiye'de problem davranışların sağaltımına yönelik ortaokul düzeyinde tanı almamış ancak sınıf içerisinde yoğun problem davranış sergileyen risk grubundaki öğrencilere yönelik herhangi bir müdahale programının etkisini test eden araştırmaya, yapılan alan yazın taraması sonucu rastlanamamıştır.

Davranış problemi olan ve bu nedenle akademik başarısı düşük olan öğrencilere yönelik kanıt temelli bir programın uygulanması; öğrencilerin problem davranışlarını azaltırken, derse katılım davranışlarını artıracaktır. Problem davranışların azalması ya da ortadan kalkmasının ardından akademik olarak ta başarı sağlayan öğrenciler akranlarıyla birlikte eğitim hayatlarına devam edebileceklerdir. Bu istendik durum ayrıca olumlu sınıf atmosferinin oluşmasına hizmet edecek, öğretmenlerin öğretime daha çok zaman ayırmasına ve iş verimliliğinin de artmasını sağlayacaktır (Erbaş ve Yücesoy Özkan, 2008; Hawken ve Horner, 2003; Lassen vd., 2006). Fairbanks ve diğerleri (2007) ikincil ve üçüncül düzey müdahalelerinin en iyi okul genelinde ODD uygulamalarında ortaya çıktığını ancak okul genelinde ODD'in uygulanmadığı okullardaki sınıflarda da uygulandığında etkili sonuçlar ortaya çıkabileceğini belirtmektedirler. Dolayısıyla bu araştırmada okul genelinde ODD modelinin yürütülmediği bir okulda, ortaokula devam eden, tanı almamış ve yoğun problem davranış sergileyen öğrencilere sunulan Check-in/Check-out'un derse etkin katılım davranışları üzerindeki etkisi araştırılmıştır.

Bu araştırmanın amacı, genel eğitim ortamında eğitim gören yoğun problem davranış sergileyen ve akademik başarıları düşük olan (risk grubundaki) öğrencilerin derse etkin katılım davranışları üzerinde, uygulanan Check-in/Check-out'un etkisini ortaya koymaktır. Bu amaçla aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- 1) Check-in/Check-out'un problem davranış sergileyen öğrencilerin derse etkin katılım davranışına etkisi ne düzeydedir?
- 2) Check-in/Check-out problem davranış sergileyen öğrencilerin derse etkin katılım davranışlarını sürdürmede etkili midir?
- 3) Check-in/Check-out'a yönelik sosyal geçerlik bulguları nelerdir?

Yöntem

Katılımcılar

Bu araştırma yetersizlik tanısı almamış, sınıfta problem davranış sergileyen ve akademik başarıları düşük 10-11 yaş aralığında üç öğrenci ile gerçekleştirilmiştir.

Çalışma grubu seçilirken öğrencilerde; daha önceden problem davranışı önlemeye yönelik herhangi bir programa katılmamış olması, yetersizlik tanısı almamış olması, sınıf öğretmenin ve/veya ailesinin öğrencinin problem davranışlar sergilediğini belirtmesi, öğrencinin sergilediği problem davranışların akademik başarısına olumsuz yönde etki etmesi, öğrencinin sergilediği problem davranışların akranlarını ve sınıf ortamını olumsuz yönde etkilemesi ve öğrencinin uygulanan Sosyal Beceri Derecelendirme Sistemi'nden (SBDS) 82 puandan daha az puan alması, 6-18 yaş Çocuk ve Gençler İçin Davranış Değerlendirme Ölçeği'nde (ÇGDDÖ) ise sınır düzeyde puan almış olması önkoşulları aranmıştır.

Araştırmanın katılımcılarını seçebilmek amacıyla, Ankara ili içerisinde ulaşılabilirliği ve gönüllüğü esas alınarak belirlenen okullara gidilerek rehber öğretmen ve sınıf öğretmeniyle görüşülmüştür. Görüşmeler özel eğitim bölümünde görevli iki öğretim üyesinden görüş alınarak hazırlanan öğretmen görüşme formuna kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Öğretmenler tarafından aday gösterilen öğrencilere, SBDS ve ÇGDDÖ uygulanmıştır. Ayrıca bu çalışmada sosyometrik ölçümleme araçlarından, MEB'in resmi internet sitesinde yer alan 21 maddeden oluşan "Kimdir Bu" ölçümleme aracı kullanılmıştır. Daha sonra formlar üzerinden hedef öğrencileri seçmeye yönelik 2., 5., 6., 8., ve 16. maddelere verilen cevaplardaki frekansları hesaplanmıştır. Öğretmen görüşmesine ve ölçek sonuçlarına göre problem davranışa sahip olduğu belirtilen öğrencinin, gerçekten problem davranışa sahip olup olmadığına karar vermek, öğrencilerin problem davranışlarını tanılamak ve işlevini belirleyebilmek amacıyla anekdot kayıt formu kullanılmıştır. Değerlendirmeler sonucunda belirlenen öğrenciler arasından; öğrenciler, öğrencilerin aileleri ve öğretmenleri ile görüşme yapılarak çalışmaya katılıp katılmayacakları sorularak gönüllülük esas alınmıştır. Katılmak isteyen öğrenciler arasından dört öğrenci seçilmiş ve katılımcı kayına karşı öğrencilerin biri yedek öğrenci olarak belirlenmiştir.

Birinci katılımcı beşinci sınıfa devam eden 11 yaşında herhangi yetersizlik tanısı bulunmayan öğretmenler tarafından derse vaktinde gelmekte zorlandığı belirtilen, öğretmen sınıfta yokken sınıf içerisinde gezinen, arkadaşlarıyla sık sık tartışan, ev ödevlerini yapmayan, derse katılımı olmayan, arkadaşları tarafından grup oyunlarında istenmeyen, akademik başarıları düşük, bir kız öğrencidir. Daha önce problem davranışlarından dolayı rehberlik servisine en az üç kez yönlendirilen bu öğrencinin ÇGDDÖ'nden aldığı puanlar sınır düzey (risk grubunda yer alan), SBDS'den aldığı puan ise 60'tır (risk grubunda yer alan). Öğrenci sosyometrik ölçümlemede arkadaşları tarafından arkadaşlarıyla kavga etmeyi alışkanlık haline getiren (4.soru), sınıfta en çok konuşan ve herkesin sözünü kesen (5.soru), hiç kimse tarafından dikkate alınmayan (15. soru) sorularına aday gösterilmiştir.

İkinci katılımcı beşinci sınıfa devam eden 10 yaşında dikkat eksikliği tedavisi gören, devamsızlık problemi olan, ders aralarında ve derste öğretmen yokluğunda arkadaşlarıyla tartışan, dersi dinlemekte zorlanan, akademik başarısı düşük rehberlik servisine en az üç kez yönlendirilen erkek öğrencidir. ÇGDDÖ aldığı puanlar sınır düzey, SBDS'nden aldığı puan ise 64'tür. Öğrenci sosyometrik ölçümlemede arkadaşları tarafından arkadaşlarıyla kavga etmeyi alışkanlık haline getiren (4.soru), sınıfta yerinde durmayan her zaman hareket halinde olan (8. Soru) hareketlerini kontrol etmekte güçlük çeken (17. Soru) sorulara aday gösterilmiştir.

Üçüncü katılımcı beşinci sınıfa devam eden 11 yaşında herhangi bir yetersizlik tanısı bulunmayan, devamsızlık problemi olan, derslere etkin katılmayan, ders sırasında arkadaşlarının eşyalarını izinsiz kullanan ve onlara zarar veren, akademik başarısı düşük rehberlik servisine en az üç kez yönlendirilen bir erkek öğrencidir. ÇGDDÖ'nden aldığı puanlar sınır düzey, SBDS'den aldığı puan ise 60'tır. Öğrenci sosyometrik ölçümlemede arkadaşları tarafından arkadaşlarıyla kavga etmeyi alışkanlık haline getiren (4.soru), sınıfta en çok konuşan ve herkesin sözünü kesen (5.soru), hareketlerini kontrol etmekte güçlük çeken (17. Soru) kurallara uymayan (21. Soru) sorularına aday gösterilmiştir.

Araştırma kapsamında dört dersin öğretmeniyle birlikte çalışılmıştır. Derslerin ve öğretmenlerin seçimine karar verilirken öğrencilerin rutin içerisinde kalan yani öğleye kadar olan dersleri arasından araştırmaya katılım konusunda gönüllülük göstermeleri ölçüt olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda Fen Bilgisi, Sosyal Bilgiler, Türkçe ve İngilizce dersleri ve bu derslerin öğretmenleri araştırma kapsamına alınmıştır.

Bağımsız ve Bağımlı Değişken

Araştırmanın bağımsız değişkeni Check-In/Check-Out programıdır (McCurdy vd., 2007). Davranış Eğitim Programı olarak da bilinen Check-In/Check-Out, yıkıcı ve kronik davranış problemleri sergileme riski taşıyan öğrencilere yönelik istenilen davranış değişimi yapabilmek ve hedeflenen desteği sağlamak için tasarlanmıştır (Crone vd., 2010). Check-In/Check-Out hedeflenen öğrencilere, günlük davranışlarına ilişkin sık dönütler verilerek, uygun davranış sergilemeleri halinde olumlu pekiştirici sunumu gerçekleştirilmektedir. Öğrenciler, güne ve derse, olumlu bir yetişkin etkileşimi başlarken gün sonunda o günkü davranışlarına yönelik olumlu geri bildirim alarak yine olumlu etkileşimle bitirmektedir (Fairbanks vd., 2007).

Araştırmanın bağımlı değişkeni;

Derse etkin katılım: Ders süresi boyunca (30 dakika) öğretmenin yüzüne veya ders kitabına bakarak öğretmeni dinleme, tahtada yazılı olan metni veya problemi öğretmenin belirttiği sürede defterine yazma ve ders süresi boyunca öğretmenin sorduğu sorulara cevap verme davranışlarını içeren derste etkin katılım davranışıdır.

Araştırma Deseni ve Verilerin Analizi

Bu araştırmada aralıklı değişen ölçütler deseni kullanılmıştır. Aralıklı değişen ölçüt deseni; değişen ölçüt deseninin bir varyasyonudur. Değişen ölçüt deseninde tek bir ölçüt belirlerken aralıklı değişen ölçüt deseninde alt ve üst limit ölçüt olarak belirlenmektedir. Bunlardan bir tanesi hedeflenen davranış için alt seviyeyi diğeri maksimum seviyeyi belirtmektedir. Bu aralık deneysel kontrolü artırmaktadır. Davranıştaki gelişmeler deneysel kontrolün göstergelerinin yanı sıra hedeflenen davranış önceden belirlenen ölçüte uyum sağladığında gerçekleşir. Benzer bir şekilde deneysel kontrol hedeflenen davranış önceden belirlenen ölçüte uyum göstermediği zaman geri dönüşü gerektirir. Aralıklı değişen ölçüt deseninde ise aralık belirlendiği için bir önceki adıma dönme fırsatı verir (McDougall, 2005). Hedefler belirlenirken katılımcının performansına göre günlük kararlar alınmasını sağlayabilmektedir. Belirlenen hedeflerin alt ve üst limitlerinin olması katılımcının kontrolünü sağlamak amaçlı konulmakta ve katılımcıya esneklik vermekte ve deneysel kontrolü artırmaktadır. Aralıklı değişen ölçüt deseni uygulanırken her üç denekten de aynı gün ayrı ayrı başlama düzeyi verisi toplanmıştır. Başlama düzeyi verisi toplayabilmek için uygulanacak olan programın öğretmen ve öğrenci eğitimleri başlamadan önce belirlenen öğrencilerin seçilen derslerinde kamera kaydı yapılarak

öğrencilerin sınıf içerisinde göstermiş oldukları problem davranışların düzeyi ile ilgili veri toplanmıştır. Veriler kararlılık gösterince her bir öğrenci için sağaltım başlamıştır.

Tüm tek denekli desenlerde olduğu gibi grafiklerden elde edilen verilerin birleştirilmesi ile ortaya çıkan veri yolları, eğim ve düzey olarak yorumlanır. Değişen ölçüt deseninde grafikte başlama düzeyi ile sağaltım evresinde oluşan eğriler bir önceki aralıkta bulunan verilerle eğim ve düzey olarak karşılaştırılarak sağaltımın etkililiği belirlenir. Grafikte, sağaltım uygulandığında başlama düzeyine göre bir değişiklik olmadan aynı veriler elde ediliyorsa, bu durum uygulanan sağaltımın etkili olmadığını gösterir. Sağaltım uygulandığında davranışta değişme olmakla birlikte değişme belirlenen hedefte olmamışsa uygun hedefin belirlenemediğini gösterir (Gast ve Spriggs, 2010).

Başlama Düzeyinin Belirlenmesi

Araştırmanın deney sürecinde her bir öğrencinin derse etkin katılım davranışlarını belirlemek amacıyla ard arda üç gün başlama düzeyi verisi alınmıştır. Öğrencileri doğal sınıf ortamında gözlemleyebilmek, başlama düzeyi verisi alabilmek ve tüm uygulamayı kayıt altına almak için kamera yerleştirilmiştir. Ayrıca sınıf içerisinde her gün farklı bir öğrenci seçilerek kamera kaydının aksaklığa uğramaması için önlem alınmıştır. Sınıftaki öğrencilerin velileriyle veli toplantı saatinde bir araya gelinerek program ailelere anlatılarak kamera kaydı için ailelerden yazılı izin alınmıştır. Kameranın öğrenciler üzerindeki etkisini en aza indirebilmek için başlama düzeyi verisi alınmadan 1 hafta önce kamera sınıfa yerleştirilmiştir. Başlama düzeyi verileri öğrencilerin dört derste (Fen Bilgisi, Sosyal Bilgiler, İngilizce ve Türkçe dersleri) alınmıştır. Daha sonra kayıtlar üzerinden her bir davranış için veri sayımı yapılmıştır.

Check-in/Check-out'un Uygulanması

Birinci adım sınıf öğretmenlerinin, koordinatör öğretmenin, ailelerin ve öğrencilerin program konusunda eğitimlerini içermektedir. Bu eğitimler programın içeriği, günlük hedef kartlarının puanlanması ve pekiştirici sunumu; sınıf öğretmenine, dönüt verme ve kartların puanlanması, aileye ise programın içeriği, günlük hedef kartlarını nasıl değerlendirecekleri ve pekiştirici sunumuyla ilgili konuları içermektedir. *İkinci adım* ise belirlenen katılımcı öğrencilere yönelik programa başlamadan önce 30 dakikalık eğitimleri içermektedir. Bu eğitimlerin içeriği: (a) check-in, (b) performans dönüt kartları, (c) sınıf rutinleri, (d) check-out, (e) ev raporları ve pekiştirici bileşenlerinden oluşur. Check-In/Check-Out'un temel sürecine geçmeden önce sınıf düzeyinde düzenlemeler yapılarak hazırlık aşaması gerçekleşir. Uygulanacak olan programın içeriği, program devam ederken neden kameranın sınıfta olduğu ve ne işe yarayacağı öğrencilere ayrıntılı olarak anlatılmıştır.

Öğretmen Eğitimi: Haftanın beş günü öğleye kadar olan; (Türkçe, Fen Bilgisi, Sosyal Bilgiler, İngilizce) derslerinin öğretmenleriyle rehberlik servisinde (12:00/13:00 olacak şekilde) 30'ar dakikalık üç oturum öğretmen eğitimi yapılmıştır. Birinci oturumda Check-in/Check-out'un tanıtımı yapılmış, ikinci oturumda hedef kartlarının değerlendirilmesine ve öğrencinin pekiştirilmesine model olunmuştur. Üçüncü oturumda ise hedef kartlarının puanlanmasının tutarlılık çalışması yapılmıştır. Öğretmenler arasında hedef kartlarının puanlanmasında %80 uygulama tutarlılığı sağlandığında uygulamaya geçilmiştir.

Aile Eğitimi: Araştırmaya katılan öğrencilerin aileleriyle ortak görüşme saati ayarlanarak rehberlik servisinde 45 dakikalık eğitim verilmiştir. Bu eğitim aşamasında ailelere programın içeriği, hedeflenen davranışlar, günlük hedef kartları ve nasıl puanlandığı, günlük hedef kartlarının nasıl takip edileceği ve imza atılacağı ayrıca kart üzerinden öğrencilerle nasıl bir etkileşime girecekleri örnek sunumlar üzerinden anlatılmıştır.

Öğrencilerin Eğitimi: Öğrencilere rehber öğretmenin odasında bireysel olarak 30'ar dakikalık oturumlar gerçekleştirilmiştir. Bu oturumda programın nasıl yürütüleceği, kartların ne zaman puanlandırılacağı, puanların ne anlama geldiği, ödülleri ne zaman alacakları ve kartların imzalatılarak geri getirilmesi konusunda eğitim verilmiştir. Aynı zamanda öğrencilere eğitim aşamasında pekiştirici formu kullanılarak öğrencilerin en çok sevdiği pekiştiriciler belirlenmiştir.

Araştırmada Ölçütlerin Belirlenmesi: Araştırmada öğrencilerin derse etkin katılım davranış sürelerinin hangi ölçüt aralığında hedef olarak belirtileceği araştırma kapsamına alınan öğretmenlerle toplantı yapılarak belirlenmiştir. Öğretmenlerle yapılan toplantıda öğrencilerin bireysel özellikleri dikkate alınarak her bir öğrenci için farklı ölçüt düzeyinin belirlenmesine karar verilmiştir. Fakat öğrenciler daha önce planlama ve izlemeyi içeren Check-in/Check-out gibi bir programa dâhil edilmedikleri için ve öğretmenler arasındaki tutarsız görüş nedeniyle ilk hafta öğrencilere ölçüt verilmemiş, ilk hafta öğrencinin gösterdiği performansın ortalama değeri üzerinden alt ve üst sınır belirlenerek bir sonraki hafta hedef aralığı belirlenmiştir. Birinci öğrencinin ilk haftanın 5 gününün ortalama puan üzerinden \pm %15, ikinci ve üçüncü öğrencinin hedef aralığı ise haftalık ortalama performansının \pm %10 fazlası hedef olarak belirlenmiştir. Sağaltım sonuna kadar hedef belirlenirken bu ölçüt göz önüne alınmıştır.

Tüm bu eğitimler yapıldıktan sonra Check-In/Check-Out uygulaması üç aşamada gerçekleşmiştir. *Birinci aşamada* öğrencilerin sabah okula geldiklerinde günlük davranış kartlarını almışlar, *ikinci aşamada* ders sonunda dersin öğretmenlerinden dersteki davranışlarına yönelik dönüt almışlar, *üçüncü aşamada ise* derslerin bitiminde davranış kartıyla gelerek ve puanını hesaplatmış ve dönütünü almıştır. Tüm bu üç aşamayı içerecek şekilde öğretim oturumları haftanın beş günü öğleye kadar yürütülmüştür. Her bir öğrenci için öğretim oturumları toplamda 6 hafta sürmüştür.

Günlük Hedef Kartlarının Değerlendirilmesi

Öğrencilerin günlük davranışlarını izlemesi ve puanlamayı yapmak amacıyla günlük hedef kartları kullanılmıştır. Bu hedef kartları 15-20 cm boyutlarında üzerinde her bir katılımcının hedef davranışlarının yer aldığı ve bu hedef davranışlarının puanlandığı bölümlerden oluşmaktadır. Ayrıca günlük hedef kartlarının üzerinde öğrencinin o gün aldığı puanın yazılı olduğu bölüm, tarih, ödülün yazıldığı bölüm, ebeveynin imzası ve notunu yazabileceği bir bölüm bulunmaktadır. Günlük hedef kartlarında, öğrencilerin etkin derse katılması, zamanında derse gelmesi, ders araç gereçlerini tam olarak getirmesine yönelik hedef davranışlar yer almaktadır. Günlük hedef kartı öğleye kadar olan tüm dersleri kapsayacak şekilde düzenlenmiştir. Günlük hedef kartları her dersin sonunda dersin öğretmeni tarafından her bir öğrenciyle birebir görüşülerek puanlanmıştır. Dördüncü dersin bitiminde öğrenci koordinatörün yanına gelerek günlük hedef kartını vermiştir (check-out). Toplam puanın hesaplanması ve ödülün verilmesi koordinatör tarafından yapılmıştır. Bağımsız değişkenin uygulama süreci 6 hafta boyunca devam etmiştir.

Araştırmada Verilerin Kodlaması

Check-in/Check-out uygulaması boyunca öğretim oturumları haftalık dilimlere ayrılmıştır. İlk hafta üç öğrenci için de hedef belirlenmemiş, hafta sonunda öğrencinin beş gün boyunca kayıtlar üzerinden dersi etkin dinleme davranışları izlenerek her bir davranışın ortalaması belirlenmiştir. Her bir öğrencinin bir sonraki haftalık hedefi bu ölçüt temel alınarak hesaplanmıştır.

Araştırmada, dersi etkin dinleme davranışlarının ölçülebilmesi için öğrencilerin Sosyal Bilgiler, Fen Bilgisi, İngilizce ve Türkçe dersleri dikkate alınarak bu derslerin kayıtları izlenmiş, tüm süre kullanılarak davranış seviyeleri belirlenmiştir.

Derse etkin katılım: Ders süresi boyunca öğretmenin yüzüne veya ders kitabına bakarak öğretmenin dinler, tahtada yazılı olan metni veya problemi öğretmenin belirttiği sürede defterine yazar, ders süresi boyunca öğretmenin sorduğu sorulara cevap verir. Bu değişken dersin başlama ve bitiş sürelerinden 5dk çıkartılarak 30 dakikalık kamera kayıtlarının tüm süre kaydıyla izlenip kaydedilmesiyle değerlendirilmiştir. Toplam dört dersin süresi 120 dk olarak hesaplanmış ve kayıt formuna öğrencilerin davranışları kümülatif olarak toplam süre kaydedilmiştir.

İzleme sürecinde Check-In/Check-Out bitiminde iki hafta sonra beş gün boyunca değerlendirmeye alınan derslerde öğrencilerin izleme verileri, başlama düzeyi ve öğretim oturumlarının değerlendirmesinde olduğu gibi kamera kaydı alınarak toplanmıştır

Sosyal Geçerlilik Verilerinin Toplanması

Uygulanan Check-In/Check-Out'un öğrencilerin akademik ve sosyal becerilerindeki etkisinin sosyal geçerlilik olarak değerlendirilmesi amacıyla öğretmenlerden ve öğrencilerden sosyal geçerlilik verileri toplanmıştır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin ve öğrencilerin Check-In/Check-Out hakkındaki görüşleri, kullanımı ve etkililiğine ilişkin görüşleri yarı yapılandırılmış görüşmeler aracılığı ile toplanmıştır. Araştırma kapsamında görüşme soruları araştırmacı tarafından hazırlandıktan sonra, kapsam geçerliliği açısından değerlendirilmesi için uzman görüşüne sunulmuştur. Görüşmeler son hali verilen formla, gö rehberlik servisinde bireysel olarak gerçekleştirilmiş 30-45 dakika arasında sürmüştür. Görüşmeler daha sonra analiz edebilmek için ses kayıt cihazıyla kayıt altına alınmış içerik analizi yapılarak yorumlanmıştır.

Uygulama Güvenirliği Verilerinin Hesaplanması

Bu araştırmada Check-In/Check-Out'un uygulama oturumlarının araştırmacı tarafından doğru şekilde uygulanıp uygulanmadığını belirlemek üzere uygulama güvenirliliği verileri toplanmıştır. Uygulama güvenirliliği verilerinin değerlendirilmesi amacıyla araştırma kapsamında uygulama güvenirliliği formu geliştirilmiştir Uygulama oturumlarının videoları özel eğitim bölümünde doktora yapan bir kişiye uygulama ile ilgili bir oturumluk eğitim verildikten sonra her bir deney koşulu için verilen kamera kayıtlarını izlemesi, araştırmacının gerçekleştirdiği ve gerçekleştiremediği eğitim programı uygulama aşamalarını kontrol listesinde yer alan uygun değil, hayır, evet sütunlarına işaretlemesi istenmiştir. Uygulama güvenirliliği hazırlanan uygulama güvenirliliği formuna bağlı kalınarak; ilk hafta ve üçüncü hafta tüm oturumlarda bizzat uygulamaya katılarak hesaplanmıştır. 4., 5., 6., 7., ve 8. hafta oturumlarının ise %30'u yansız atama yoluyla seçilerek oturum kayıtları üzerinden yapılmıştır. Gözlemcinin formları doldurulduktan sonra veriler; Gözlenen araştırmacı davranışı/ Planlanan araştırmacı davranışı X100 formülü kullanılarak araştırmanın uygulama güvenirliliği %98 olarak hesaplanmıştır.

Gözlemciler Arası Güvenirliğin Hesaplanması

Bu araştırmada araştırmaya katılan her bir öğrenci için toplam 128 olmak üzere 384 oturum gözlem verisi toplanmıştır. Elde edilen verilerin %30'u seçkisiz atama ile seçilerek Özel Eğitim Bölümü'nde doktora eğitimine devam eden ikinci bir gözlemci tarafından kodlanmıştır. Bu çalışmada araştırmacı ikinci gözlemci ile birlikte seçkisiz atama ile belirlenen bir gözlem verisini izleyerek kodlama yapmıştır. Ayrıca araştırmacı ikinci gözlemcinin kodlama ile ilgili sorularını cevaplamış ve kodlama kriterlerini açık bir şekilde ifade etmiştir. Daha sonra araştırmacı, seçkisiz atama ile belirlenen bir veriyi kodlarken ikinci gözlemciyi izlemiştir. Gözlemci bağımsız olarak kodlama yapabilir duruma geldiğinde, verilerin %30'unu ikinci gözlemci kodlamıştır.

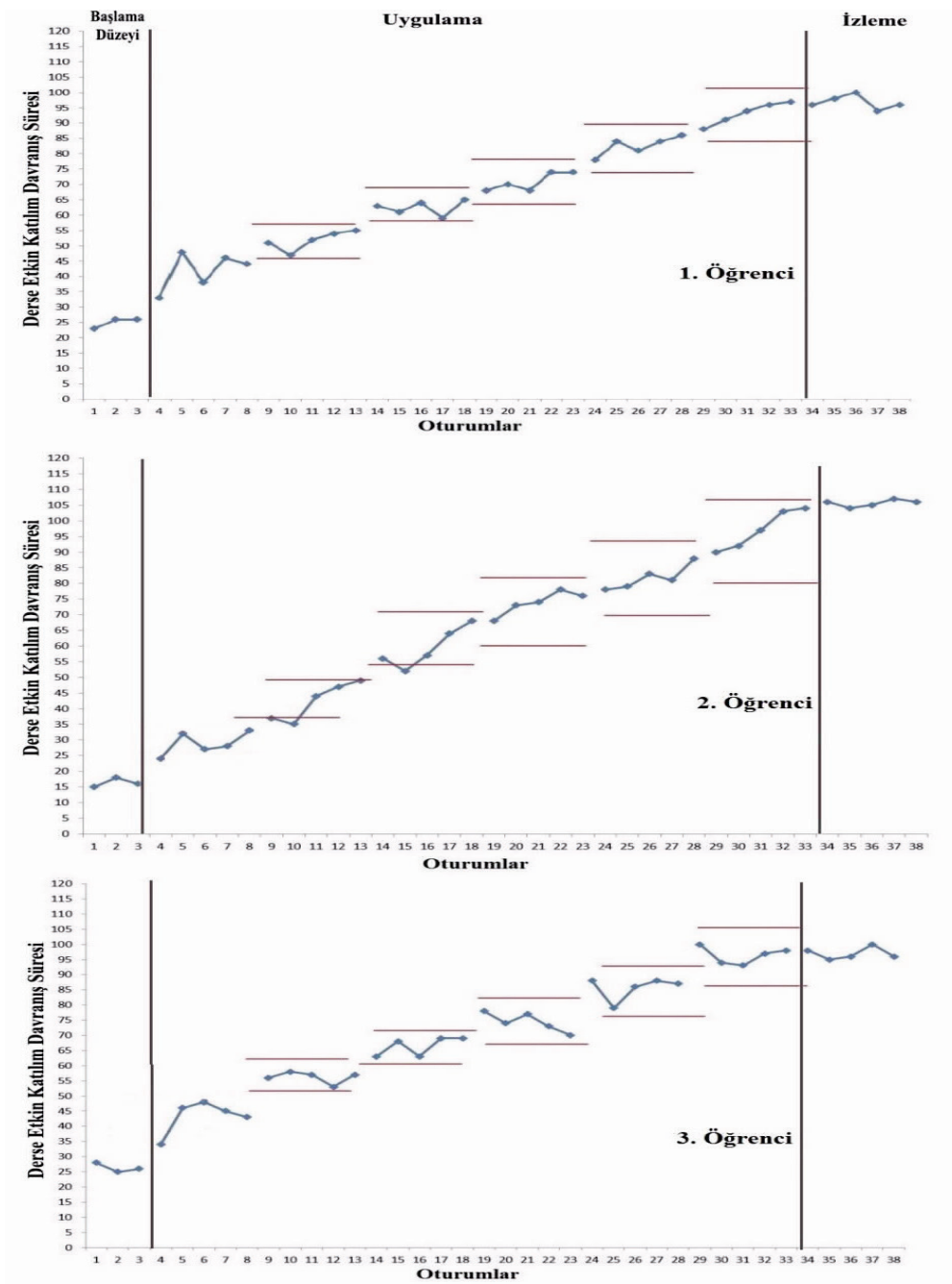
Gözlemciler arası güvenilirlik; Birinci öğrenci için ortalama % 96, ikinci öğrenci için ortalama % 98 ve üçüncü öğrenci için ortalama % 97 olarak hesaplanmıştır. Seçkisiz atama ile %30'u seçilen tüm verilerin, gözlemciler arası güvenilirliği ortalama % 97 düzeyinde hesaplanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmada, tek denekli desenlerden aralıklı değişen ölçüt deseni kullanılarak grafikte gösterilen verilerin görsel olarak analizi yapılmıştır. Ayrıca öğrencilerin haftalık gözlem verileri ayrı olarak sütun grafiği halinde gösterilmiştir.

Check-In/Check-Out'un öğrencilerin derse etkin katılım davranışları ayrı ayrı her bir öğrencinin başlama düzeyi evresi, uygulama evresi ve izleme evreleri olmak üzere gün gün grafikte gösterilmiştir. Sosyal geçerlilik verileri ise öğretmenlerle ve öğrencilerle gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmelerin içerik analizi yapılarak yorumlanmıştır.

Bulgular



Şekil 1. Check-In/Check-Out'un Öğrencilerin Derse Etkin Katılım Davranışına Etkisine Yönelik Gözlemsel Verilerinin Bulguları

Birinci Öğrenci: Öğrencinin başlama düzeyi evresinde sınıf içerisinde sergilediği derse etkin katılım davranış süresi 15-18 dakika arasında olup ortalama 17 dk, derse etkin katılım davranışı sergilediği belirlenmiştir. Öğrenci ilk hafta boyunca ortalama 33 dk derse etkin katılım davranışı sergilediği gözlemlenmiştir.

İlk haftanın verileri göz önüne alınarak öğretmenlerle yapılan toplantı da öğrencideki gözlenen ilerlemenin ardından ikinci haftanın hedef aralığı öğrencinin haftanın beş gününde gösterdiği performansın ortalama değeri üzerinden, öğrenci için +%15'i 36-49 dk arasında belirlenmesine karar verilmiştir.

İkinci hafta birinci öğrencide belirlenen hedef aralığında yükselme olduğu gözlenmektedir. Öğrenci ikinci hafta ortalama 43 dk derse katılmıştır. Öğretmenlerle yapılan toplantıda sonraki haftaların hedef artışının öğrencinin haftalık gösterdiği performansın ortalamasının \pm %15 aralığında sabit kalmasına karar verilmiştir. Bu verilere dayanılarak üçüncü haftanın hedef aralığının 51-68 dk arasında olması kararlaştırılmıştır. Üçüncü hafta öğrencinin ortalama 59 dk derse etkin katılım davranışı sergilediği gözlemlenmiştir. Dördüncü haftaya öğrenci dk ortalama değer \pm 15 hedef aralığı 63 ile 85 dk aralığı hedef belirlenmiştir. Dördüncü haftada öğrencinin gözlemlenen derse etkin katılım davranış süresi ortalama 74 dk olarak belirlenmiştir. Bir sonraki haftanın hedef aralığı 70-94 dk aralığında olmasına karar verilmiştir. Beşinci haftaya ortalama 82 dk derse etkin katılım davranışı sergileyerek hedefine ulaşmıştır. Altıncı haftada öğrenci ortalama 97 dk derse etkin katılım davranışı göstermiştir.

Altıncı haftanın sonunda Check-in/Check-out uygulaması tamamlanarak iki hafta sonrasında beş gün süreyle izleme verileri toplanmıştır. İzleme verilerine bakıldığında öğrencinin derse etkin katılım davranışını sürdürdüğü gözlenmektedir. İzleme veri değerleri 106-107 dk arasında değişmektedir.

İkinci öğrenci: Öğrencinin derse etkin katılım davranışının başlama düzeyi süresi 23-26 dk arasında olup ortalama 25 dk olarak belirlenmiştir. Öğrencinin ilk hafta ortalama 41 dk derse aktif katılım davranışı sergilediği gözlemlenmiştir. Öğrencinin haftanın beş gününde gösterdiği performansın ortalama değeri üzerinden sonraki haftanın hedef aralığı \pm %10'u 47-57 dk, arasında belirlenmesine karar verilmiştir.

İkinci hafta öğrenci ortalama 52 dk etkin derse katılım davranışını gösterdiği gözlemlenmiştir. Öğrencinin haftalık gösterdiği performansın ortalamasının \pm %10 aralığında sabit kalmasına karar verilmiştir. Bu verilere dayanılarak üçüncü haftanın hedef aralığının 57-69 dk arasında olması kararlaştırılmıştır. Öğrencinin üçüncü hafta ortalama 62 dk derse aktif katılım davranışı sergilemiştir. Dördüncü haftaya öğrenci 62 dk ortalama değer \pm 10 hedef aralığı 64 ile 78 dk aralığı hedef belirlenmiştir.

Dördüncü hafta öğrenci 72 dk derse etkin katılım davranışı sergileyerek belirlenen hedef aralığında (64-78dk) artışı gerçekleştirmiştir. Bir sonraki haftanın hedef aralığı 71 dk'nın \pm %10'u 65-78 dk veri aralığında olmasına karar verilmiştir. Öğrenci beşinci hafta belirlenen hedef aralığında (74-91dk) yükselmeyi sürdürerek ortalama 83 dk derse etkin katılım davranışı sergilemiştir. Altıncı hafta ortalama 93 dk derse etkin katılım davranışı sergilemiştir. Bu süre toplam izlenen ders süresinin (120 dk) %81'ine denk gelmektedir.

Altıncı haftanın sonunda Check-in/Check-out uygulaması tamamlanarak iki hafta sonrasında beş gün süreyle izleme verileri toplanmıştır. İzleme veri değerleri 96-98-100-94 ve 96 dk olarak gözlemlenmiştir. İzleme verilerine bakıldığında öğrencinin derse etkin katılım davranışını sürdürdüğü gözlenmektedir.

Üçüncü öğrenci: Başlama düzeyi evresinde üçüncü öğrencinin derse etkin katılım davranış süresi ortalama 26 dk olarak belirlenmiştir. Öğrencinin birinci hafta ortalama süre 43 dk göz önüne alınarak ikinci haftanın hedef aralığı \pm %10'u 51-62 dk arasında belirlenmesine karar verilmiştir.

İkinci hafta öğrencide belirlenen hedef aralığında (51-62dk) yükselme olduğu 56 dk derse etkin katılım davranışı sergilediği gözlenmektedir. Öğretmenlerle yapılan toplantıda sonraki haftaların hedef artışının öğrencinin haftalık gösterdiği performansın ortalamasının \pm %10 aralığında sabit kalmasına karar verilmiştir. Bu verilere dayanılarak üçüncü haftanın hedef aralığının 60-73 dk arasında olması kararlaştırılmıştır. Dördüncü hafta öğrencinin 66 dk ortalama değer \pm 10 hedef aralığı 67 ile 82 dk aralığı hedef olarak belirlenmiştir. Dördüncü haftada üçüncü öğrencinin gözlemlenen derse etkin katılım davranış süresinin dk ortalaması 74 olarak belirlenmiştir.

Öğrencinin beşinci hafta derse etkin katılım davranış süresinin ortalaması 86 dk olarak hesaplanmıştır. Öğrenci beşinci hafta belirlenen hedef aralığında (77-94dk) yükselmeyi sürdürerek hedefine ulaşmıştır. Altıncı haftanın etkin derse etkin katılım davranışının gözlenen ortalama süresi 96 dk'dır. Bu süre toplam izlenen ders süresinin (120 dk) %80'ine denk gelmektedir.

Altıncı haftanın sonunda Check-in/Check-out tamamlanarak iki hafta sonrasında beş gün süreyle izleme verileri toplanmıştır. İzleme veri değerleri 98-95-96-100 ve 96 dk olarak gözlemlenmiştir. İzleme verilerine bakıldığında öğrencinin derse etkin katılım davranışını sürdürdüğü gözlenmektedir.

Öğretmenler ve öğrencilerden alınan nitel veriler ve araştırma kapsamında toplanan nicel veriler incelendiğinde program sonrasında öğrencilerde derse etkin katılım davranışında başlama düzeyine göre yüksek artışın olduğu görülmektedir. Sonuç olarak üç öğrencinin de derse etkin katılım davranışları başlama düzeyi verileriyle karşılaştırıldığında uygulanan müdahalenin etkili olduğu, izleme verilerine bakıldığında bu etkililiğin devam ettiği görülmektedir.

Check-in/check-outa yönelik sosyal geçerlik bulgularına bakıldığında öğretmenler ile yapılan görüşmeler sonucunda, öğretmenlerin tamamı uygulanan davranış programı öncesinde öğrencilerin derse öğrenmeye hazır bir şekilde gelmediklerini, dersi dinlemek istemediklerini, çok sıkıldıklarını bu yüzden arkadaşlarıyla ya da başka nesnelere uğraştıklarını belirtmişlerdir. Öğrenciler ise derse katılım konusunda ders esnasında sıkıldıklarını, başka nesnelere ilgilenmek istediklerini, çoğu zaman başarısızlığa alıştıklarını bu yüzden başarısızlığı kabullendiklerini belirtmişlerdir. Müdahale programının ardından öğretmenlerin tamamı öğrencilerin derse etkin katılım davranışlarında olumlu artışın olduğunu öğrencilerin dikkatli bir şekilde dersi dinlediğini ve dersle ilgili sorular sorduklarını belirtmişlerdir.

Uygulanan Check-in/Check-out'un sonrasında öğrencilerle yapılan görüşmelerde ise öğrenciler derse etkin katılımları ile ilgili olarak dersleri daha eğlenceli bulduklarını ve dinlemeye gayret gösterdiklerini ifade etmişlerdir. Öğretmenler ve öğrencilerden alınan nitel veriler ve araştırma kapsamında toplanan nicel veriler incelendiğinde program sonrasında öğrencilerde etkin ders dinleme davranışında başlama düzeyine göre yüksek artışın olduğu görülmektedir.

Tartışma

Araştırma sonucunda öğrencilerin dersi etkin dinleme davranışında artış gözlemlenmiştir. Öğretmenler ve öğrencilerle yapılan görüşmeler sonucunda alınan veriler ve nicel veriler birbirini desteklemektedir. Ayrıca sosyal geçerlilik kapsamında programın değerlendirilmesine yönelik öğretmenler ve öğrenciler uygulanan programın etkililiğini ve verimliliğini destekleyecek yönde görüş belirtmişlerdir.

Araştırma bulguları incelendiğinde Check-In/Check-Out öncesinde öğrencilerin her birinin ortalama 23 dakika derse etkin katılım davranışı sergilediği bulunmuştur. Bu ortalama sürenin araştırma kapsamına alınan derslerin toplam sürelerine göre oldukça düşük olduğu görülmektedir. Yapılan görüşmelerde öğretmenlerin tamamı uygulanan davranış programı öncesinde öğrencilerin derse öğrenmeye hazır bir şekilde gelmediklerini, dersi dinlemek istemediklerini, çok sıkıldıklarını bu yüzden arkadaşlarıyla ya da başka nesnelere uğraştıklarını belirtmişlerdir. Öğrenciler ise derse katılım konusunda ders esnasında sıkıldıklarını, başka nesnelere ilgilenmek istediklerini, çoğu zaman başarısızlığa alıştıklarını bu yüzden başarısızlığı kabullendiklerini belirtmişlerdir.

Öğretmenler ve öğrencilerden alınan nitel veriler ve araştırma kapsamında toplanan nicel veriler incelendiğinde program sonrasında öğrencilerde etkin ders dinleme davranışında başlama düzeyine göre yüksek artışın olduğu görülmektedir. Bu bulgular alan yazında Check-In/Check-Out'un etkisini inceleyen araştırma bulgularıyla örtüşmektedir (Hawken ve Horner, 2003; Hawken vd., 2007; Kauffman, 2008). Yapılan araştırmalar Check-In/Check-Out'un sonuçlarının başarılı olduğunu, kullanılan Check-In/Check-Out ile problem davranışlar arasında işlevsel bir bağın olduğunu

belirtmektedir (Campbell ve Anderson, 2008; Fairbanks vd., 2007; Hawken vd., 2011; Hawken ve Horner, 2003; Lane vd., 2012; March ve Horner, 2002; Mong, Johnson ve Mong., 2011; McDaniel, Bruhn ve Mitchell, 2015; Miller vd., 2015; Katherine, Hunter, Jeffrey, Chenier ve Gresham, 2014; Ross ve Sabey, 2014; Todd vd., 2008). Fakat bu araştırma alan yazın araştırmalarının bulgularıyla bir noktada farklılaşmaktadır. Uygulanan Check-in/Check-out ODD modelinin uygulanmadığı bir okulda yürütülmüştür. Bu nedenle planlamanın uzun sürmesi ve araştırma süresinin yalnızca altı hafta olması ve araştırmanın planlanması ve yürütülmesindeki bir takım sıkıntılardan dolayı araştırma eğitim öğretim yılının ikinci döneminde yapılmıştır. Uygulama süresinin kısalığı, programın içinde akademik öğrenmelere yol açacak bir öğretim paketinin olmaması nedeniyle etkin ders dinleme davranışlarındaki artışın akademik başarılarına yansımadağı durumunu ortaya çıkarmaktadır. Bu durum öğretmen ve öğrenci görüşleri ile de belirtilmiştir. Öğrenciler programın ders notlarına çok fark etmediğini ifade ederken öğretmenler uygulanan programın dönem başından itibaren uygulanması gerektiği konusunda öneri bildirmişlerdir. Bu durum bize akademik başarının bir süreç olduğunu ve içinde bulundurduğu tüm unsurların sistematik bir şekilde yürütüldüğünde ve okul aile işbirliğinin daha etkin sağlandığı durumlarda ortaya çıkaracağı düşüncesine yönlendirmiştir.

Yapılan gözlemler ve görüşmeler sonucunda üç öğrencinin de sınıf içinde en çok sergilediği problem davranış, ders anında arkadaşlarıyla tartışmak, ders materyallerinin dışında bir materyalle ilgilenmek, ders konusu dışında bir konu hakkında konuşmak ve sınıf içinde gezinmek olarak gözlemlenmiştir. Araştırma kapsamında bu problem davranışların uyuşmayan olarak derse etkin katılım davranışı belirlenmiştir. Uygulanan program sonrasında derse etkin katılım davranışında artış gözlemlenmiş dolayısıyla öğrencilerin sınıf içinde sergiledikleri problem davranışlar azalmıştır. Öğrencilerin derse aktif katılımını sağlamak istenmeyen davranışların önlenmesi için önemli bir stratejidir. Öğrencilerin derse aktif katılımını sağlayıcı, öğrenci merkezli, olumlu ve sıcak bir sınıf atmosferinin oluşturulması istenmeyen davranışların azaltılmasına yardımcı olduğu Sezgin ve Duran (2010) tarafından ifade edilmiştir.

Fakat derse etkin katılım davranışı içinde akademik başarıyı artırmak hedef olarak alınmamıştır. Uygulanan programın zamanlaması ve içeriğinin problem davranışa odaklanması yani akademik başarıyı artırmaya yönelik bir öğretim paketinin uygulanmaması nedeniyle akademik başarıda ölçülebilir bir gelişme olmamıştır. Fakat bunun yanında derse karşı olumlu tutumun geliştiği, öğrencilerin dersi sevmeye başladıkları öğrenciler tarafından ifade edilirken öğretmenler ise öğrencilerin derse etkin katılım davranışının artmasından dolayı artık dersi anlar hale gelmeye başladıklarını ders anında sordukları soruya cevap vermek istediklerini ve çoğu zaman doğru cevap verdiklerini ifade etmişlerdir. Alan yazında ikincil düzeyde önleme programı olan Check-in/Check-out yetersiz akran ilişkileri, düşük akademik başarı gibi sebepler dolayısıyla, problem davranış sergileyen öğrencilere yardım etme maksadıyla geliştirilen önleme programıdır (Hawken vd., 2007). İkincil düzeyin yaygın olarak kullanılan müdahalelerinden biri olan Check-In/Check-Out müdahalesi bütün çalışanların durumdan haberdar oldukları ve potansiyel her öğrencinin faydalanabileceği okul ve sınıf düzeyinde uygulanan bir müdahaledir. Araştırma kapsamında okul genelinde ODD modelinin uygulanmadığı bir okulda ikincil düzey müdahalesi olan Check-In/Check-Out sınıf düzeyinde hedef öğrencilere sunulmuştur.

Sınıf genelinde ODD hedef öğrenciler üzerinde ve öğrencilerin ihtiyaçlarına odaklandığı için daha uygun maliyetli ve hedef öğrencilerin tümünü kapsadığı için adil bir önleme programıdır ve sınıf genelinde ODD sınıf içerisinde öğrenciyi doğal ortamında desteklediği için öğrenmesine daha çok katkıda bulunabilmektedir. Ayrıca sınıf genelinde ODD doğal ortamda öğrenciye destek sağladığı için genellemesi yüksek görülmekte ve kalıcılığa da hizmet edebilmektedir (Crone vd., 2010; Lane, Kalberg ve Menzies, 2009). Araştırmanın izleme verileri incelendiğinde öğrencilerin kazandıkları davranışları aynı düzeyde sürdürdüğü görülmektedir. Ayrıca görüşme yapılan öğretmenlerin etkililiğe ve verimliliğe ilişkin görüşleri araştırmacıların öne sürdüğü yargıyı destekler nitelikte karşımıza çıkmaktadır.

Bu araştırmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Araştırmada, tek denekli deneysel desenlerden aralıklı değişen ölçüt deseni kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarının genellenebilirliğini artırmak için deney ve kontrol gruplu tam deneysel desenlerle de uygulanabilir. Araştırmada 5. sınıfa devam eden problem davranışları aynı olan 3 öğrenciyle çalışılmıştır. Araştırmanın dış geçerliliğini artırmak için farklı sınıf düzeylerinde öğrencilerle de çalışılabilir. Araştırmanın bir diğer sınırlılığı, Check-In/Check-Out'un genelleme verilerinin toplanamamasına ilişkindir. Ayrıca araştırma eğitim öğretim dönemi ikinci yarıyıl da eğitim öğretim faaliyetlerinin yürütüldüğü zaman diliminde yürütüldüğü için izleme verilerinin iki hafta sonra toplanabilmiştir. Planlamanın daha iyi yapılarak izleme verilerin uygulama bittikten sonra aralığın daha uzun olması sağlanabilir. Araştırmada öğrencilere sosyal beceri öğretimi yapılmamış performans eksikliği olan öğrencilerle çalışılmıştır. Sosyal beceri eksikliği sergileyen öğrencilerde beceri öğretimi yapılarak Check-In/Check-Out uygulanabilir. Ayrıca akademik başarı bu çalışmada ölçülememiştir. Bundan sonra yapılacak olan çalışmalarda akademik başarının ölçülmesi çalışmaları güçlü kılacaktır.

Bugüne kadar yürütölen çalışmalar göz önüne alındığında, ODD müdahalelerinin genellikle okul genelinde, sınıf genelinde ve bireysel çalışmalar olarak ayrıldığı söylenebilmektedir. Okul genelinde uygulanan ODD okulu dikkate alarak önleyici ve olumlu davranışları attrıcı bir programa yoğunlaşırken, sınıf genelinde ODD öğrencilerin bireysel ve sınıf içerisinde sorunlarını hedef alan müdahaleler üzerine yoğunlaşmaktadır (Ünlü vd., 2013). Fairbanks ve diğerleri (2007) ODD modelinin uygulanmadığı okullarda ikincil ve üçüncöl düzey uygulamalarının etkili sonuçlar verebileceğini belirtmişlerdir. İkincil düzey müdahale programları arasında yer alan Check-in/Check-out'un okul genelinde ODD modelinin uygulanmadığı bir okulda uygulanması ve yoğun problem davranış sergileyen öğrenciler üzerinde derse etkin katılım davranışlarını belirgin düzeyde artırdığı araştırmanın nicel bulguları ve sosyal geçerlik bulguları incelendiğinde görölmektedir. Sonuç olarak okul-aile-öğrenci öğelerini bütüncöl bir yaklaşım içerisinde ele alan bu müdahalenin okullarda uygulanmasının eğitim öğretim faaliyetlerinin daha verimli ve etkili olmasına hizmet edeceği, olumlu bir okul ortamının oluşmasına destek olabileceğini göstermektedir.

Kaynakça

- Aksoy, N. (2000). Sınıf içi disiplin sorunlarını azaltmada izlenebilecek temel yaklaşımlar. *Eğitim Araştırmaları*, 2, 5-9.
- Campbell, A. ve Anderson, C. (2008). Enhancing effects of checkin/ check-out with function-based support. *Behavior Disorders*, 33(4), 233-245.
- Chamorro-Premuzic, T. ve Furnham, A. (2008). Personality, intelligence and approaches to learning as predictors of academic performance. *Personality and Individual Differences*, 44(7), 1596-1603.
- Crone, D. A., Hawken, L. S. ve Horner, R. H. (2010). *Responding to problem behavior in schools: The behavior education program*. New York, NY: Guilford.
- Çalık, T. (2009). *Sınıf yönetimi ile ilgili temel kavramlar*. L. Küçükahmet (Ed.), *Sınıf yönetimi içinde* (s. 1-16). Ankara: Pegem Akademi.
- Erbaş, D. ve Yücesoy Özkan, Ş. (2008). *Problem davranışların azaltılmasında aileler ve öğretmenler tarafından uygulanan olumlu davranışsal destek programının etkileri ve bu programa ilişkin aile ve öğretmen görüşleri* (Proje No: 104k061). <http://trdizin.gov.tr/publication/project/detail/T0RVmk5EUT0=> adresinden erişildi.
- Fairbanks, S., Sugai, G., Guardino, D. ve Lathrop, M. (2007). Response to intervention: Examining classroom behavior support in second grade. *Exceptional Children*, 7(30), 288-310.
- Filter, K. J., McKenna, M. K., Benedict, E. A., Horner, R. H., Todd, A. ve Watson, J. (2007). Check in/check out: A post-hoc evaluation of an efficient, secondary-level targeted intervention for reducing problem behaviors in schools. *Education and Treatment of Children*, 30(1), 69-84.
- Flook, L., Repetti, R. L. ve Ullman, J. B. (2005). Classroom social experiences as predictors of academic performance. *Developmental Psychology*, 41, 319- 327.
- Fox, L., Dunlap, G. ve Powell, D. (2002). Young children with challenging behavior: Issues and considerations for behavior support. *Journal of Positive Behavior Interventions*, 4, 208-217.
- Gast, D. L. ve Spriggs, A. D. (2010). Visual analysis of graphic data. D. L. Gast (Ed.), *Single Subject Research Methodology in Behavioral Sciences içinde* (s. 199-233). Routledge.
- Hawken, L. H. ve Horner, R. H. (2003). Evaluation of a targeted group intervention within a school-wide system of behavior support. *Journal of Behavioral Education*, 12, 225-240.
- Hawken, L. S., MacLeod, K. S. ve Rawlings, L. (2007). Effects of the behavior education program (BEP) on office discipline referrals of elementary school students. *Journal of Positive Behavior Interventions*, 9(2), 94-101.
- Hawken, L. S., O'Neill K. ve MacLeod, S. (2011). An investigation of the impact of function of problem behavior on effectiveness of the behavior education program (BEP). *Education and Treatment of Children*, 34(4), 551-574.
- Horner, R. H., Todd, A. W., Lewis-Palmer, T., Irvin, L. K., Sugai, G. ve Boland, J. B. (2004). The school-wide evaluation tool (SET): A research instrument for assessing school-wide positive behavior support. *Journal of Positive Behavior Interventions*, 6(1), 3-12.
- Katherine K., Hunter, K. K., Jeffrey, S., Chenier, S. J. ve Gresham, M. F. (2014). Evaluation of Check In/Check Out for students with internalizing behavior problems. *Journal of Emotional and Behavioral Disorders*, 22(3), 135-148.
- Kauffman, A. L. (2008). *Stimulus fading within Check-in/Check-out* (Yayımlanmamış doctora tezi). University of Oregon.

- Lane, K. L., Parks, R. J., Kalberg, J. R. ve Carter, E. W. (2007). Systematic screening at the middle school level: Score reliability and validity of the students risk screening scale. *Journal of Emotional and Behavioral Disorders*, 15, 209-222.
- Lane, K. L., Kalberg, J. R. ve Menzies, M. H. (2009). *Developing schoolwide programs to prevent and manage problem behaviour: A step by step approach*. New York: The Guilford Press.
- Lane, L. K., Capizzi, M. A., Fisher, M. ve Ennis, P. R. (2012). Secondary prevention efforts at the middle school level: An application of the behavior education program. *Education and Treatment of Children*, 35(1), 51-90.
- Lassen, S. R., Steele, M. M. e Sailor, W. (2006). The relationship of school-wide positive behavior support to academic achievement in an urban middle school. *Psychology in the Schools*, 43, 701-712.
- Lewis, T. J., Sugai, G. ve Colvin, G. (1998). Reducing problem behavior through a school wide system of effective behavioral support: Investigation of a school-wide social skills training program and contextual interventions. *School Psychology Review*, 27, 446-459.
- Luiselli, J., Putnam, R., Handler, M. ve Feinberg, A. (2005). Whole-school positive behavior support: Effects on student discipline problems and academic performance. *Educational Psychology*, 25(2-3), 183-198.
- March, R. E. ve Horner, R. H. (2002). Feasibility and contributions of functional behavioral assessment in schools. *Journal of Emotional and Behavioral Disorders*, 10(3), 158-170.
- McCurdy, B. L., Kunsch, C. ve Reibstein, S. (2007). Secondary prevention in the urban school: Implementing the behavior education program. *Preventing School Failure*, 51, 12- 19.
- Mcdaniel, S. C., Bruhn, A. L., ve Mitchell, B. S. (2015). A tier 2 framework for behavior identification and intervention. *Beyond Behavior*, 24(1), 10-17.
- McDougall, D. (2005). The range-bound changing criterion design. *Behavioral Interventions*, 20(2), 129-137
- Miller, L. M, Dufrene, A. B., Olmi, D. J., Tingstrom, D. ve Filce, H. (2015). Self monitoring as a viable fading option in check-in/check-out. *Journal of School Psychology*, 53,121-135.
- Mong, D. M., Johnson, N. K. ve Mong, W. K. (2011). Effects of Check-in/checkout on behavioral indices and mathematics. *Generalization Behavioral Disorders*, 36(4), 225-240.
- Öztürk, B. (2008). Sınıfta istenmeyen davranışların önlenmesi ve giderilmesi. E. Karip (Ed.), *Sınıf yönetimi içinde* (s. 149-191). Ankara: Pegem Akademi.
- Passolunghi, M., Mammarella, I. ve Altoè, G. (2008). Cognitive abilities as precursors of the early acquisition of mathematical skills during first through second grades. *Developmental Neuropsychology*, 33(3), 229-250.
- Phillipson, S. ve Phillipson, S. (2007). Academic expectations, belief of ability, and involvement by parents as predictors of child achievement: A crosscultural comparison. *Educational Psychology*, 27(3), 329-348
- Ross, S. W., & Sabey, C. V. (2015). Check-in check-out + social skills: enhancing the effects of check-in check-out for students with social skill deficits. *Remedial and Special Education*, 36(4), 246-257.
- Sailor, W., Stowe, M. J., Turnbull, H. R. ve Kleinhammer-Tramill, P. J. (2007). A Case for Adding a Social—Behavioral Standard to Standards-Based Education With Schoolwide Positive Behavior Support as Its Basis. *Remedial and Special Education*, 28(6), 366-376.
- Sezgin, F. ve Duran, E. (2010). İlköğretim okulu öğretmenlerinin öğrencilerin istenmeyen davranışlarına yönelik önleme ve müdahale yöntemleri. *Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(1), 147-168.

- Sugai, G. ve Horner, R. H. (2002). The evolution of discipline practices: School-wide positive behavior supports. *Child and family Behavior Therapy*, 24, 23-50.
- Swoszowski, N. C., McDaniel, S. C., Jolivette, K. ve Melius, P. (2013). The effects of tier II check-in/check-out including adaptation for non-responders on the off-task behavior of elementary students. *Education & Treatment of Children*, 36, 63-79.
- Todd, A. W., Kaufman, A., Meyer, G. ve Horner, R. H. (2008). The effects of a targeted intervention to reduce problem behaviors: Elementary school implementation of check in/check out. *Journal of Positive Behavior Interventions*, 10, 46-55.
- Ünlü, E., Vuran, S., Erten-Akdoğan, F., Güven, D., Yönter, S. ve Eray-Çaltık, S. (2013). Class-wide positive behavior support plan on adhering to the classroom rules elementary. *İlköğretim Online*, 12(4), 912-925.